

L. LAKS

MILLEST ON TINGITUD
MUUDATUSED
NLKP PÕHIKIRJAS?

NLKP
XXIII
KONGRESS
OTSUSTAS

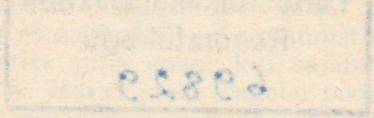
69829

A
28532 II

928
113

L. LAKS

MILLEST ON TINGITUD
MUUDATUSED
NLKP PÕHIKIRJAS?

KIRJASTUS „EESTI RAAMAT“
TALLINN 1967

SISUKORD

1. Põhikiri — partei elu seadus 3
2. Kurss on NLKP koosseisu edasisele kvalita-
tiivsele parandamisele 11
3. Teadlik distsipliin on edu pant 23
4. Edasi arendada siseparteilist demokraatiat 32

2

Tartu Riikliku Ülikooli

Raamatukogu

69829

1. PÕHIKIRI — PARTEI ELU SEADUS

Marksism-leninism õpetab, et proletariaat ei saa kätte võita ja kindlustada oma võimu, kaotada inimese ekspluateerimist inimese poolt, üles ehitada uut, klassideta ühiskonda, kui tal ei ole omaenda revolutsioonilist poliitilist parteid. Selle mõtte avaldasid Karl Marx ja Friedrich Engels esmakordselt «Kommunistliku partei manifestis» juba enam kui sajand tagasi. Tuginedes K. Marxi ja F. Engelsi poolt välja-töötatud teoreetilistele eeldustele ning nende praktilisele tegevusele proletariaadi revolutsioonilise partei loomisel, rajas V. I. Lenin õpetuse parteist kui proletariaadi juhtivast organisatsioonist, töötas välja partei programmi, taktika ja organisatsioonilised alused.

V. I. Lenin on proletariaadi revolutsioonilise partei, uut tüüpi partei rajaja. See partei erines sootuks tolelaegsetest reformistlikest sotsiaaldemokraatlikest parteidest niihästi oma eesmärkide, taktika kui ka organisatsiooniliste printsiipide poolest. V. I. Lenini poolt loodud bolševike partei ühendas kõik selle eesrindliku, mida revolutsiooniteaduse teooria ja praktika endas kätkes, ning arendas seda edasi.

Vastloodud töölisklassi marksistlikul parteil tuli pidada ägedat ja visa võitlust mitmesuguste oportunistlike jõudude vastu. Oportunistid — kodanluse kannupoisid — ei suutnud kuidagi leppida sellega, et eksisteerib tõeliselt revolutsiooniline töölispartei. Nendes heitlustes meie partei karastus ja tugevnes. Kujunes välja tõeliselt monoliitne võitlusvõimeline organisatsioon. Ja kui viiskümmend aastat tagasi, 1917. aasta sündmusterohketel päevadel, kurtsid menševikud, et Venemaal ei ole parteid, kes suudaks ja julgeks võtta vastutuse maa saatuse eest enda õlgadele, võis Lenin täie kindlusega öelda: «On niisugune partei!»

Nõukogude riigi poole sajandi pikkune ajalugu tõendab, et bolševikud tulid selle gigantse ülesandega auga toime.

Kui partei programmilised eesmärgid ja ülesanded töötatakse välja terveks ajalooliseks perioodiks, siis organisatsioonilise töö vormid ja meetodid on märksa muutlikuma iseloomuga ning need muutuvad vastavalt uutele töötingimustele.

Partei organisatsioonilised alused on kindlaks määratud tema põhikirjas. Põhikiri on partei elu seadus, mis sätestab partei liikmete õigused ja kohustused, partei ridadesse vastuvõtmise, siseparteilise demokraatia ja distsipliini küsimused, määrab kindlaks partei organisatsioonilise struktuuri, tema organid ja nende pädevuse ning terve hulga muid olulisi printsiipe. Nende küsimuste õigest lahendamisest sõltub suurel määral ka teiste partei ellu puutuvate probleemide õige ja otstarbekas lahendamine.

Partei põhikiri on tähtis dokument. Ebatäp-

sus või mittetäielik vastavus elu ning aja nõuetele vähendab partei võitlusvõimet. Seepärast leidis see pingeline võitlus, mis toimus käesoleva sajandi algusaastatel uut tüüpi marksistliku partei loomise ümber, ulatusliku kajastuse ka partei organisatsiooniliste aluste väljatöötamises.

Üheks selliseks sõlmpunktiks oli tollal partei põhikirja esimene paragrahv, mis määras kindlaks, kes võis kuuluda partei ridadesse. V. I. Lenin esitas 1903. aastal toimunud VSDTP II kongressile selle paragrahvi formuleeringu, mille kohaselt partei liikmeks loeti igaühte, kes tunnistab partei programmi ja toetab parteid nii aineliste vahenditega kui ka isikliku osavõtuga ühest partei organisatsioonist.

See leninlik formuleering andis parteile selged sotsiaalsed piirjooned ning vastas täielikult Venemaa proletariaadi ees seisvatele ajaloolistele ülesannetele. See kohustas partei liiget aktiivselt võitlema tsarismi vastu, proletariaadi diktatuuri kehtestamise eest, allutama isiklikud huvid üldparteilistele huvidele. Leninlikust formuleeringust järeldus samuti, et partei liige peab võitlema partei programmi elluviimise eest, täitma partei otsuseid. See ei ole aga mõeldav teisiti kui parteiorganisatsiooni igapäevast tööst osa võttes. Tegevus parteiorganisatsioonis kasvatab partei liikmeis teadlikku distsipliini ja kõrget vastutustunnet. Leninlikud nõuded, mis olid esitatud põhikirja esimeses paragrahvis, olid tagatiseks, et partei ridadesse koonduksid kõige eesrindlikumad, teadlikumad ja revolutsiooniüritusele kõige ustavamad tööraha esindajad.

Sootuks teist seisukohta aga püüdis peale suruda kongressi oportunistlik tiib eesotsas menševik Martoviga. Nemad esitasid põhikirja esimese paragrahvi omapoolse formuleeringu, milles eitasid partei liikme osavõtu vajadust ühe parteiorganisatsiooni tööst ja soovitasid piirduda «regulaarse isikliku kaasabiga». Oportunistlik formuleering oli suunatud sellele, et avada partei ukSED ebakindlale, juhuslikule elemendile.

Leninlased nõudsid võitlusvõimelise, monoliitse, organisatsiooniliselt kindla ja distsiplineeritud revolutsioonilise marksistliku partei loomist, menševikud aga taotlesid laialivalguva, kirju koosseisuga ebakindla partei loomist. Nii-sugused olid tollaegsed reformistlikud sotsiaaldemokraatlikud parteid Lääne-Euroopas.

Nagu ajaloost teada, saavutas VSDTP II kongressi oportunistlik tiib martovliku formuleeringu vastuvõtmise. Bolševikel eesotsas V. I. Leniniga tuli kulutada palju jõudu ja energiat oportunistide manöövrite paljastamiseks, oma seisukohtade selgitamiseks ja propageerimiseks ning alles VSDTP III kongress kinnitas üksmeelselt põhikirja selle paragrahvi leninliku formuleeringu.

See on üks paljudest näidetest meie partei ajaloos, mis kinnitab seda, et partei elus ei ole pisiküsimusi, et põhikirjal on väga kaaluv osa ja et ka tänased edusammud sõltuvad olulisel määral sellest, kuidas meie partei kui nõukogude ühiskonna juhtiva ja suunava jõu organisatsioonilised alused ja siseparteilise elu normid vastavad aja nõuetele.

Partei põhikiri ei kujuta endast dogmat, mis

püsib aegade vältel muutumatuna. Elu areneb edasi, kerkivad päevakorda uued probleemid, kujunevad välja uued olukorrad, tingimused ja nõuded. Edasi areneb ka õpetus parteist. NLKP programmis on öeldud: «Kommunismi laiahaardelisele ehitamisele vastab uus, kõrgem etapp ka partei arengus, tema poliitilises, ideoloogilises ja organisatsioonilises töös. Partei täiustab lakkamatult oma tegevuse vorme ja meetodeid, et tema töö tase rahvahulkade juhtimisel, kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisel, ühiskonna vaimuelu arengu juhtimisel vastaks kommunismi ehitamise ajastu kasvavatele nõuetele.»

Ja edasi:

«Kommunistlikku ühiskonda ehitava rahva eesmise väesalgana peab partei edasi liikuma ka oma siseelu organiseerimisel, näidates eeskuju ühiskonna kommunistliku omavalitsuse kõige täiuslikumate vormide kujundamisel.»¹

Praegune NLKP põhikiri võeti vastu partei XXII kongressil. Uue põhikirja vastuvõtmine oli tingitud meie maa astumisest kommunistliku ühiskonna laiahaardelise ülesehitamise perioodi. Partei elu ja parteilise juhtimise põhiprintsiibid, mis V. I. Lenin formuleeris juba enam kui pool sajandit tagasi, on jäänud seejuures vanikumatuks aluseks meie partei tegevuses ka tänapäeval.

NLKP XXII kongressil vastuvõetud partei põhikiri vastab aja nõuetele, partei elu normidele ja kommunistliku ülesehitustöö ülesanne-

---

¹ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Tallinn, 1961, lk. 126.

tele. Samal ajal aga, nagu märgitakse NLKP Keskkomitee aruandes partei XXIII kongressile, näitas NLKP XXII kongressist möödunud aastate praktiline kogemus, et põhikirjas on vaja teha mõningaid muudatusi ja täiendusi. Need muudatused on vajalikud selleks, et veelgi kõrgemale tõsta kommunisti nimetus, parandada parteilist distsipliini, laiendada siseparteilist demokraatiat ning tagada parteiorganisatsioonide initsiatiivi ja aktiivsuse uus kasv. Need muudatused tegi partei põhikirja NLKP XXIII kongress.

Selleks et paremini mõista NLKP põhikirjas tehtud muudatuste olemust, peatume lühidalt mõningatel momentidel NLKP XXIII kongressi töös.

Eespool oli juttu VSDTP II kongressist, mis toimus partei algusaastail ja mis võttis vastu esimese partei põhikirja. Sellest kongressist võttis osa ainult 43 delegaati.

1966. aasta 29. märtsil kell 10 hommikul alustas Kremli Kongresside Palees tööd Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei korraline, XXIII kongress. Üksteist päeva oli meie maa enam kui kaheteistkümnemiljonilise kommunistide armee, nõukogude rahva ja kogu maailma progressiivsete jõudude tähelepanu pööratud Moskva Kongresside Paleele, kus toimus maailma kommunistliku liikumise suurimaid ning esinduslikumaid foorumeid. 4942 delegaati, kes olid kokku tulnud meie kodumaa kõikidest paikadest, lahendasid siin meie maa edasiarendamise tähtsamaid küsimusi. NLKP XXIII kongressi tööst võtsid osa kommunistlike ja töölisparteide, rahvuslik-demokraatlike ning pahempoolsete

sotsialistlike parteide esindajad 86 maalt, kõigilt maailma mandritelt.

Kaks kongressi, mida lahutab ligikaudu kuue aastakümne pikkune ajavahemik! On seda palju või vähe? Inimese elus on selline ajavahemik pikk, riikide, rahvaste ja parteide ajaloos aga mitte eriti pikk. Aja pikkust võib mõõta saavutuste rohkusega. Ei ole ainsatki parteid maailmas, kelle ajalugu kajastaks nii suuri võitlusi, võite ja kordaminekuid.

NLKP XXIII kongress oli ja on tähtis teetähis meie rahva edasiliikumisel kommunismile. Kongress valgustas kommunistliku ülesehitustöö teooria ja praktika ning rahvusvahelise kommunistliku ja töölisliikumise arenemise tähtsamaid küsimusi, määras kindlaks meie maa sise- ja välispoliitika põhisuunad, kavandas teed maa majanduse taseme edasiseks tõstmiseks ning nõukogude inimeste elujärje parandamiseks, võttis vastu otsused, mille eesmärgiks on veelgi tugevdada parteid organisatsioonilises ja ideelis-poliitilises suhtes.

Kongress jätkas asjalikku joont, millele pandi alus NLKP Keskkomitee oktoobripleenumil (1964. a.) ja sellele järgnenud pleenumitel ning mis vastab partei eetika leninlikele normidele ja leninlikule tööstiilile. Kategooriliselt mõisteti hukka subjektivismi avaldused, püüded lahendada poliitilisi ja majanduslikke ülesandeid majandusseadusi, teaduse andmeid ja praktilisi kogemusi arvesse võtmata.

Kongress möödus niihästi edusammude kui ka puuduste kaine hindamise õhkkonnas. Kaalutlevalt analüüsiti asjade olukorda parteis ja riigis, seati üles uusi eesmärke, põhjendatuid

ning jõukohaseid. Iseloomulikuks jooneks kongressi töös tuleb pidada kindla parteilise seltsimehelikkuse, lihtsuse ja nõudlikkuse vaimu, realistlikku ja teaduslikku lähenemist kommunistliku ülesehitustöö päevaprobleemidele.

NLKP programmis on öeldud: «Partei elu seaduseks on vankumatu kinnipidamine leninlikest partei elu normidest ja juhtimise kollektiivsuse printsiibist, parteiorganite ja nende töötajate vastutuse tõstmine parteihulkade ees, kõigi kommunistide aktiivsuse ja initsiatiivi kasvu kindlustamine, nende osavõtu kindlustamine partei poliitika väljatöötamisest ja elluviimisest, kriitika ja enesekriitika arendamine. See on vältimatu tingimus, mis on vajalik partei ideelise ja organisatsioonilise tugevuse tagamiseks, partei ridade ühtsuse ja monoliitsuse kõvendamiseks, siseparteilise demokraatia igakülgseks arendamiseks ja sel alusel kõigi parteijõudude aktiveerimiseks, partei ja rahvahulkade sideme tugevdamiseks.»²

NLKP XXIII kongressi töö kõneleb nende programmiliste nõuete rangest elluviimisest. Meie partei järgib kindlalt ning arendab edasi partei elu leninlike norme ja parteilise juhtimise leninlike printsiipe. Nendest normidest ja printsiipidest kinnipidamine on partei jõu ja tugevuse allikas.

---

² Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, lk. 126.

2. KURSS ON NLKP KOOSSEISU EDASISELE KVALITATIIVSELE PARANDAMISELE

Partei on nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud. Nagu rõhutatakse NLKP programmis, on partei osatähtsuse tõus nõukogude ühiskonna elus tingitud: kommunistliku ülesehitustöö ülesannete ulatuse ja komplitseerituse kasvust, mis nõuavad kõrgemat poliitilise ja organisatsioonilise juhtimise taset; rahvahulka loominguilise aktiivsuse tõusust, miljonite uute töötajate kaasatõmbamisest riigiasjade ja tootmise juhtimisele; sotsialistliku demokraatia edasiarendamisest, ühiskondlike organisatsioonide osatähtsuse tõusust, liiduvabariikide ja kohalike organisatsioonide õiguste laienemisest; teadusliku kommunismi teooria, selle loova edasiarendamise ja propageerimise kasvavast tähtsusest, töörahva intensiivsema kommunistliku kasvatamise ja inimeste teadvuses säilinud minevikuigandite energilisema likvideerimise vajalikkusest.³

Leninlik partei ühendab oma ridades tööliklassi, kolhoositalurahva, intelligentsi parimaid esindajaid. Partei tugevus ja võitlusvõime sõl-

---

³ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, lk. 125—126.

tuvad tema liikmeskonna kvalitatiivsest koosseisust.

Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse kuuluvuse küsimus on alati olnud ja jääb partei elu üheks põhiliseks probleemiks. Meenutagem V. I. Lenini nõuannet: parem on, et kümme töötajat ei nimeta ennast partei liikmeks, kui et ühel lobisejal on õigus ja võimalus olla partei liige, et partei iga liige kannab vastutust partei eest ja partei on vastutav iga oma liikme eest. Partei autoriteet on kõrge mitte ainult sellepärast, et tema poliitika väljendab õigesti rahva, kogu ühiskonna põhilisi huve, vaid ka sellepärast, et kommunistid on tõepoolest meie ühiskonna eesrindlikud inimesed, kes annavad oma jõu ja teadmised võitluseks kommunismi võidu eest.

Iga uus periood meie maa arengus seab partei liikmete ette uued ülesanded. Kuuluda avan gardi hulka tähendab kommunistile olla eeskujuks tootmistegevuses, täita ja ületada tootmisplaan. Kommunist peab kinni haarama kõige raskemast, kõige keerukamast ülesandest ja viima selle lõpuni. See tähendab, et ta ei pea olema eesliinil mitte üksnes tootmistegevuses, vaid ka ühiskondlik-poliitilises elus.

Partei autoriteet, tema järjest suurenev osatähtsus meie ühiskonna elus tekitavad paljudes nõukogude inimestes soovi ideeliselt ja organisatsiooniliselt siduda oma elu parteiga. Viimastel aastatel aga asusid mõned parteiorganisatsioonid ja -komiteed, nagu kongressil märgiti, partei ridade kasvu forsseerimise teele ning rikkusid parteisse vastuvõtmisel individuaalse valiku leninlikke põhimõtteid.

Varasematel aastatel, nagu me teame NLKP ajaloost, on partei oma liikmeskonna kvalitaativse koosseisu parandamiseks rakendanud mitmesuguseid abinõusid. Nii toimus partei ridades suur puhastus 1921. aastal. V. I. Lenin pidas partei ridade puhastamisel tehtud tööd vajalikuks ja tähtsaks. Uus ulatuslikum puhastus viidi läbi aastail 1933—1934. 1935. aastal teostati parteidokumentide kontrollimine ja 1936. aastal nende ümbervahetamine uute vastu, mis samuti tõi kaasa partei ridade puhastamise juhuslikest kaasajooksikuist.

Partei ridade puhastused toimusid neil aegadel, mil meie maal toimus klassivõitlus. Partei ridade puhtuse säilitamisel on kasutatud ka teistsuguseid abinõusid. Nii võttis partei VI kongress 1917. aastal vastu otsuse soovitude ja soovitajate institutsiooni sisseseadmise kohta parteisse vastuvõtmisel. VIII ülevenemaaline partei konverents 1919. aastal otsustas kehtestada kandidaadistaaži parteisse astujaile. Partei XI kongressi otsuse kohaselt jagati parteisse astujad nende sotsiaalse seisundi järgi kolme kategooriasse ning kehtestati igale kategooriale erinevad vastuvõtutingimused. (Tööliste ning tööliste ja talupoegade hulgast pärit puna-armeelaste vastuvõttu parteisse lihtsustati, teenistujate parteisse vastuvõtmise kohta kehtestati täiendavaid tingimusi.) Selline kord uute liikmete vastuvõtmisel kehtis kuni ÜK(b)P XVIII kongressini 1939. aastal. Mõned neist abinõudest (kandidaadistaaž, soovitajate institutsioon) kehtivad ka praegu.

Puhastused, sotsiaalse seisundi arvestamine parteisse vastuvõtmisel ja teised taolised abi-

nõud õigustasid end ajal, mil meie maal ei olnud veel lõplikult likvideeritud kukutatud klasside riismed ning mil need elemendid kujutasid endast veel mõningat jõudu. Siis olid niisugused abinõud partei ridade puhtuse tagamiseks vajalikud.

Sootuks teistsugune on olukord praegu. NLKP ja nõukogude rahvas on monoliitseks jõuks, kes edukalt ehitab üles kommunismi. Praegu ei ole sellised revolutsioonilised abinõud partei ridade puhtuse säilitamiseks enam tarvilikud. Kui me kõneleme partei ridade puhtuse tagamisest, siis ei puuduta see enam sellist hulka partei liikmeid, nagu näiteks 1921. aastal, vaid tühist vähemust, mitte niivõrd parteisse pugenud klassivaenlasi, kuivõrd üksikuid juhuslikke, ebaküpseid inimesi.

NLKP XXIII kongress tegi põhikirja sissejuhatavas osas täienduse:

«Partei eemaldab oma ridadest isikud, kes rikuvad NLKP programmi või põhikirja ja kompromiteerivad oma käitumisega kommunisti kõrget nimetust.»

Peamiseks teeks partei ridade puhtuse tagamisel on nüüd parteisse uute liikmete vastuvõtu õige korraldamine.

NLKP XXIII kongressi ajaks oli parteil 11 673 676 liiget ja 797 403 liikmekandidaati. NLKP XXII ja XXIII kongressi vahelisel perioodil suurenes partei liikmeskond 2 755 074 uue liikme võrra. Need arvud annavad tunnistust partei autoriteedi kasvust, nõukogude rahva piiritust usaldusest oma partei vastu, sidemete tihenemisest partei ja rahvahulkade vahel.

Samal ajal aga räägivad need andmed nõudlikkuse mõningasest nõrgenemisest vastuvõtavate uute NLKP liikmekandidaatide suhtes. 1953. aastal jäeti 13,7% partei-algorganisatsioonide otsustest NLKP liikmekandidaadiks vastuvõtmise kohta kõrgemas parteiorganis kinnitamata. 1964. aastal oli see protsent 1,3, 1965. aastal — 1,8.

Selle protsendi vähenemine näitab nõukogude inimeste tohutut ideelis-poliitilist kasvu. Tõepoolest, ka meie vabariigis oleks raske võrrelda tänapäeva olukorda selle olukorraga, mis meil oli aastat 13—14 tagasi. Ent sellest võib järeldada (ja seda kinnitavad mitmete parteiorganisatsioonide tähelepanekud), et on saagenud juhtumite arv, mil parteisse võetakse vastu inimesi, kes poliitilise elu küsimustes küllaldaselt ei orienteeru, ei täienda oma teadmisi ning on jäänud eemale ühiskondlikust elust.

Partei ridade kasvu reguleerimisel on tarvis tähelepanu pöörata ka küsimuse teisele aspektile.

Otsustavaks lõiguks kommunistlikus ülesehitustöös on teatavasti materiaalsete väärtuste tootmine. Rahvamajanduses töötavate NLKP liikmete üldarvust on 72% vahetult tegev materiaalses tootmises. See on hea näitaja. Ent tööliste osa selles arvus on ikkagi veel mitteküllaldane. Partei XIX ja XX kongressi vahelisel perioodil oli vastuvõetud NLKP liikmete hulgast töölisi 30%, XX ja XXII kongressi vahelisel ajal 40,6%, XXII ja XXIII kongressi vahelisel ajal 47,6%. Andmed näitavad ilmset kasvutendentsi. Kui NLKP XXII kongressi toimumise ajaks oli partei liikmete hulgast töölisi 34,5%,

kolhoosnikuid 17,5% ning teenistujaid ja teisi 48%, siis NLKP XXIII kongressi eel (seisuga 1. jaanuar 1966) olid need andmed järgmised: töölisi 37,8%, kolhoosnikuid 16,2% ning teenistujaid ja teisi 46%.

Ei tule unustada, et töölisklass ei ole minetanud oma juhtivat osa meie ühiskonnas, et NLKP on eelkõige töölisklassi partei. Muidugi ei oleks õige seada vaheseinu meie ühiskonnas sotsiaalsete gruppide vahele, lähtuda partei ridadesse vastuvõtmisel inimese sotsiaalsest kuuluvusest ning mitte arvestada inimese individuaalseid omadusi ja võimeid, kuid teiselt poolt on ilmne tarvidus lähendada maksimaalselt töölisklassi osa parteis sellele osale, mida ta meie ühiskonnas etendab.

NLKP Keskkomitee töötas välja üksikasjalised abinõud nende puuduste parandamiseks. Kongress kiitis need abinõud heaks ja kohustas kõiki parteiorganisatsioone parteisse vastuvõtmise küsimusele nõudlikumalt lähenema. «On vaja,» öeldakse XXIII kongressil NLKP Keskkomitee aruande põhjal vastuvõetud resolutsioonis, «et NLKP ridadesse võetaks ränges kooskõlas partei põhikirjaga vastu eesrindlikke ja teadlikke töölisi, kolhoosnikuid ja haritlasi, kes aktiivselt teevad kommunistlikku ülesehitustööd. Seejuures peavad partei sotsiaalses koosseisus töölised ka edaspidi olema juhtival kohal.»

Kongressi materjalides rõhutatakse, et töölisklassi, kolhoosnikute, intelligentsi parimate esindajate vastuvõtmisel NLKP liikmeks on vaja rangelt kinni pidada individuaalse valiku põhimõttest. See leninlik printsiip eeldab, et

parteisse võetakse kõige teadlikumaid, eesrindlikumaid nõukogude ühiskonna töötajaid. Inimese üle ei tohi otsustada ainult tema sõnade ja dokumentide järgi. Arvestada tuleb ka seda, kuidas inimene töötab, kuidas võtab osa ühiskondlik-poliitilisest elust, missugune on tema moraalne pale. Igaüht, kes on esitanud avalduse partei liikmeks vastuvõtmiseks, tuleb tähelepanelikult ja igakülgsest tundma õppida. Ei tohi unustada, et isegi üksainus fakt, mil kommunisti üllas nimetus antakse ebaväärikale, tekitab suurt kahju parteile. Niisugused inimesed kompromiteerivad parteid töötajate silmis. Kongressi resolutsioonis öeldakse, et hoolitsus partei ridade puhtuse eest, selle eest, et iga kommunist väärikalt kannaks ja õigustaks leninliku partei liikme nimetust, on partei ja kõigi parteiorganisatsioonide elu seadus.

Sellele mõttele on allutatud ka muudatused, mis NLKP XXIII kongress partei põhikirjas tegi.

Nagu teada, kehtis kuni NLKP XXIII kongressini kord, mille kohaselt parteisse võeti vastu isikuid alates 18 aasta vanusest, kusjuures kuni 20-aastased noored (20-aastased kaasa arvatud) astusid parteisse ainult ÜLKNÜ kaudu.

Vastavalt NLKP põhikirja uuele redaktsioonile on ühe abinõuna parteisse vastuvõetava uue liikmeskonna kvalitatiivse koosseisu parandamiseks tunnistatud otstarbekaks, et ÜLKNÜ kaudu, ja ainult ÜLKNÜ kaudu võetakse vastu noori kuni 23. eluaastani (kaasa arvatud). Partei põhikirja 4. paragrahvi 2. lõik on nüüd järgmine:

«Parteisse võetakse vastu isikuid alates 18

aasta vanusest. Kuni 23-aastased noored (23-aastased kaasa arvatud) astuvad parteisse ainult ÜLKNÜ kaudu.»

See tähendab, et iga noormees või neiu, kes valmistub astuma NLKP ridadesse, teeb eelnevalt noorsoo-organisatsioonis läbi poliitilise kooli, võib enda võimeid näidata komsomolitöös. Noorsoo paremiku, kõige aktiivsema osa jaoks ei kujuta vanusetsensuse tõstmine ÜLKNÜ kaudu parteisse astumisel mingit tõket ega takistust. Samal ajal aga kujuneb see teatud piiramiseks veel mitte ettevalmistatud, vähemküpsetele inimestele parteisse astumisel. Lisaks sellele aitab nimetatud muudatus tunduvalt kaasa Kommunistliku Noorsooühingu kui partei reservi osatähtsuse suurendamisele.

Endises NLKP põhikirjas oli säte selle kohta, et ÜLKNÜ liikmete vastuvõtmisel parteisse võrdus ÜLKNÜ rajooni- või linnakomitee soovitus partei ühe liikme soovitusega. Sellest redaktsioonist aga ei nähtunud, kas iga ÜLKNÜ liige pidi parteisse astudes kohustuslikult esitama komsomoli rajooni- või linnakomitee soovituse või mitte. Seetõttu võeti mõningad kommunistlikud noored parteisse vastu üldises korras, see tähendab, kolme NLKP liikme soovituse alusel, ÜLKNÜ rajooni- või linnakomitee soovitust ei nõutudki.

Kommunistlikus Noorsooühingus teeb meie noorsugu läbi kommunistliku kasvatuskooli. Komsomol kujundab noortes marksistlik-leninlikku maailmavaadet, ideelist karastatust, ustavat Kommunistliku Partei üritusele, kasvatab neis nõukogude patriotismi ja meie maa rahvaste sõpruse tunnet, armastust sotsialistliku

kodumaa vastu, arendab ja tugevdab meie noortes proletaarse internatsionalismi ja solidaarsuse tunnet kõigi maade töötajatega, vaenu ja viha rõhujate vastu, leppimatust kodanliku ideoloogia ja moraali suhtes. Komsomol õpetab noori õigesti, teadlikult suhtuma töösse, uhkust tundma meie töösaavutuste üle, elama ja töötama kollektiivis, õigesti seostama isiklikke ja kollektiivi huviseid.

ÜLKNÜ ridadesse kuulub ligi 23 miljonit noort. Ainuüksi partei XXII ja XXIII kongressi vahelisel perioodil kasvas komsomoliorganisatsioon rohkem kui 4 miljoni liikme võrra. See on väga suur jõud!

Komsomol on alati järgnenud partei kutsele ning läinud sinna, kus on kõige raskem, kus kõige rohkem on tarvis nooruslikku jõudu ja energiat. Kuulsusrikkad on komsomoli teod sotsialistliku ülesehitustöö rindel, kangelaslikud leheküljed kirjutas komsomol Suure Isamaasõja ajalukku.

Üle miljoni noore sõitis seitseaastaku jooksul asustamata piirkondadesse, aidates ehitada Bratskit ja Rudnõid, Amurskit ja Divnogorskit, samuti Kundat ja Balti Soojuselektrijaama. Kümned tuhanded üliõpilased ehitavad igal suvisel õppevaheajal vabatahtlikult uudismaal koole ja haiglaid, klubiseid ja tootmishooneid, töötavad Lääne-Siberi naftarikkuste alistamisel. Miljonid noored tehastes ja ehitustel, kolhoosides ja laboratooriumides rohkendavad päevast päeva meie riigi võimsust, meie rahva rikkusi. ÜLKNÜ XV kongressil võeti komsomoli uueks löökülesandeks kultuuri- ja elutabelise teenindamise hoonete ehitamine, maal

tehtava kultuuri- ja kasvatustöö edasine parandamine. ÜLKNÜ XV kongress kinnitas parteile, et noorsugu võtab kõige aktiivsemalt osa uue viisaastakuplaani realiseerimisest.

Igal aastal vastuvõetud partei liikmekandidaatide hulgas moodustavad kommunistlikud noored rohkem kui kolmandiku. Arvesse võttes Kommunistliku Noorsooühingu suurt osa meie noorsoo kasvatamisel, tema tublisid saavutusi kõigil kommunistliku ülesehitustöö rinnetel ja komsomoli kui partei reservi osatähtsuse pidevat kasvu, oleks ebaõige alahinnata ÜLKNÜ liikme parteisse vastuvõtmisel komsomoliorganisatsiooni arvamust oma kasvandiku suhtes.

NLKP XXIII kongress tegigi põhikirja sellekohase muudatuse ja määras kindlaks, et NLKP ridadesse astuvad ÜLKNÜ liikmed peavad kohustuslikult esitama ÜLKNÜ rajooni- või linnakomitee soovitusel. Seda ei saa enam asendada partei ühe liikme soovitusel.

Partei põhikirja 4. paragrahvi esimese märkuse uus redaktsioon on nüüd järgmine:

«ÜLKNÜ liikmed, kes astuvad partei ridadesse, esitavad ÜLKNÜ rajooni- või linnakomitee soovitusel, mis võrdub partei ühe liikme soovitusel.»

See täpsustus kajastab nõudlikkuse kasvu NLKP ridadesse astujate vastu ning aitab kaasa Kommunistliku Noorsooühingu autoriteedi edasisele kasvule noorsoo hulgas.

Väga oluliseks muudatuseks, mille NLKP XXIII kongress partei põhikirja tegi, oli soovitusel andjate parteistaaži tõstmine.

Senise põhikirja kohaselt pidid partei liikmeks astujad esitama soovitusel kolmelt NLKP

liikmelt, kellel on vähemalt kolmeaastane parteistaaž ja kes tunnevad soovitatavaid ühise tootmisalase ja ühiskondliku töö põhjal mitte vähem kui üks aasta. Uues redaktsioonis on nõudeks seatud, et soovitajal oleks vähemalt viieaastane parteistaaž, kusjuures ülejäänud tingimused jäid samaks.

Muudetud kujul kõlab põhikirja 4. paragrahvi punkt «a» järgmiselt:

«Partei liikmeks astujad esitavad soovitused kolmelt NLKP liikmelt, kellel on vähemalt viieaastane parteistaaž ja kes tunnevad soovitatavaid ühise tootmisalase ja ühiskondliku töö põhjal mitte vähem kui üks aasta.»

Tehtud muudatuse mõte seisneb selles, et anda õigus soovituse andmiseks enam ettevalmistatud, küpsematele parteiliikmetele. Soovituse andmine ei ole formaalne toiming. NLKP liige, kes soovituse annab, peab soovitatavat põhjalikult tundma töö järgi ja hästi teadma, kuidas parteisse astuja ühiskondlikust tööst osa võtab, kuidas ta täiendab oma poliitilisi teadmisi, millised huvialad tal on ning kuidas on lood tema perekonnaeluga. Soovituse andmisel ei tohi olla pealiskaudsust.

Seni kehtinud redaktsiooni kohaselt arutas parteisse vastuvõtmise küsimuse läbi ja otsustas partei-algorganisatsiooni üldkoosolek, kelle otsus jõustus pärast kinnitamist partei rajoonikomitee poolt, neis linnades aga, kus rajooniline jaotus puudus — partei linnakomitee poolt.

Kuna selles redaktsioonis ei olnud kindlaks määratud otsuse vastuvõtmise korda, siis loeti partei ridadesse vastuvõetuks igaüks, kelle poolt hääletasid enam kui pooled algorganisatsiooni

liikmetest, kes koosolekust osa võtsid. Samal ajal määras põhikiri kindlaks, et parteist väljaheitmise otsus loeti vastuvõetuks, kui selle poolt hääletas vähemalt kaks kolmandikku koosolekust osavõtnud partei liikmetest. Siit tuleneski arusaamatus — parteisse astumisel on nõutav vaid 50% + 1 hääl, parteist väljaheitmisel aga $\frac{2}{3}$ häälteenamus. See tähendas, et üks, mis parteisse viis, oli märksa laiem kui see, mis sealt välja viis. See aga ei vasta kuidagi partei ridade puhtuse säilitamise põhinõudele.

Et kindlustada tähelepanelikumat ja rangeimat valikut partei ridadesse astuda soovijate hulgas, kehtestas kongress oma otsusega 4. paragrahvi punkt «b» uue redaktsiooni juba järgmisel kujul:

«Parteisse vastuvõtmise küsimuse arutab läbi ja otsustab partei-algorganisatsiooni üldkoosolek; tema otsus loetakse vastuvõetuks, kui selle poolt on hääletanud vähemalt kaks kolmandikku koosolekul viibinud partei liikmetest, ja jõustub pärast kinnitamist partei rajoonikomitee poolt, neis linnades aga, mis pole jaotatud rajoonideks, — partei linnakomitee poolt.»

Niisugune kord aitab vältida vigu NLKP ridadesse vastuvõtmisel. Ühtlasi tähendab see, et personaalküsimuste lahendamisel kehtib nüüd ühtne hääletamise kord niihästi parteisse vastuvõtmisel kui ka partei ridadest väljaheitmisel.

Need muudatused ja täpsustused, mis partei XXIII kongress oma otsusega NLKP põhikirjas tegi, kõnelevad sellest, et peetakse kindlat kurssi NLKP liikmeskonna kvalitatiivse koosseisu edasisele parandamisele. Ja see kurss on ainuõige!

3. TEADLIK DISTSIPLIIN ON EDU PANT

Kaasaja tingimustes, mil nõukogude ühiskonna arenemine seab partei ette üha keerukamaid ülesandeid, tõuseb iga kommunisti vastutus talle usaldatud ülesannete täitmise eest. Partei programm, põhikiri ja otsused on kohustuslikud kõikidele kommunistidele. Ükskõik millised teened partei liikmel minevikus olid, ükskõik kellena ta töötas, ta on kohustatud rangelt järgima partei otsuseid, kõike, mida nõuab NLKP programm ja põhikiri. Selles võrdsuses peitub üks siseparteilise demokraatia põhilisi jooni.

Partei liikme osatähtsuse tõstmine on lahutamatult seotud parteidistsipliini edasise tugevdamisega ja partei liikme vastutuse suurendamisega põhikirjas ettenähtud kohustuste täitmise eest. Kommunist peab olema aktiivne poliitiline võitleja. Partei kõrge autoriteet rahva hulgas ei kandu automaatselt üle igale tema liikmele. Kommunist peab käituma nii, et parteitud, kes töötavad tema kõrval, näeksid temas tõelist juhti, energilist organisaatorit, tähelepanelikku, autoriteetset, lugupeetud seltsimeest.

Nagu märgiti NLKP XXIII kongressil, samuvad miljonid kommunistid meie maa töötajate esiridades ja partei tunneb uhkust nende

üle. Ent meil on kahjuks ka sääraseid kommuniste, kes hoiduvad töös tagaplaanile ja on ükskõiksed selle suhtes, mis nende ümber toimub. Eriti lubamatu on, kui mõni kommunist käitub ebaväärikalt, kuritarvitab oma teenistuslikku seisundit, kasutab partei liikme nimetust oma kasupüüdlikel eesmärkidel, parteiorganisatsioon aga suhtub sellesse leplikult.

Kongress nõudis, et tehtaks lõpp liberaalsele suhtumisele nende suhtes, kes unustavad oma parteilised kohustused ja arvavad, et parteisse kuulumine annab neile mingeid privileege. Lähtudes ülesandest veelgi tugevdada parteidistsipliini ja suurendada kommunistide vastutust põhikirjast tulenevate kohustuste täitmise eest, pidas XXIII kongress vajalikuks täiendada põhikirja sissejuhatavat osa sättega, et partei eemaldab oma ridadest isikud, kes rikuvad NLKP programmi või põhikirja ja kompromiteerivad oma käitumisega kommunisti kõrget nimetust.

See säte on partei loomuliku, seaduspärase arenguprotsessi kajastus ja väljendab liberalistliku, kõikeandestava suhtumise lubamatust isikute suhtes, kelle teod ja käitumine ei sobi kokku kommunisti nimetusega.

Oluliseks muudatuseks on ka partei rajooni- ja linnakomiteedele õiguse andmine teha lõplik otsus partei ridadest väljaheitmise küsimuses. Varasema põhikirja kohaselt otsustas kommunisti parteist väljaheitmise küsimuse partei-algorganisatsiooni üldkoosolek. Partei-algorganisatsiooni otsus parteist väljaheitmise kohta loeti vastuvõetuks, kui selle poolt hääletas vähemalt kaks kolmandikku koosolekust osa-

võtnud partei liikmetest. Algorganisatsiooni otsuse pidi kinnitama partei rajooni- või linnakomitee. Rajooni- või linnakomitee otsus parteist väljaheitmise kohta jõustus omakorda pärast selle kinnitamist oblastikomitee, kraikomitee või liiduvabariigi kommunistliku partei keskkomitee poolt.

Parteist väljaheitmise otsuse kinnitamiseni oblastikomitee, kraikomitee või liiduvabariigi kommunistliku partei keskkomitee poolt jäeti parteipilet või kandidaadikaart kommunisti kätte ja tal oli õigus osa võtta kinnistest parteikoosolekutest.

Praktilised kogemused aga näitasid, et tegelik vajadus parteist väljaheitmise kohta käivate otsuste kinnitamiseks partei oblastikomitee, kraikomitee või liiduvabariigi kommunistliku partei keskkomitee poolt puudus. 82—84% partei ridadest väljaheitmise otsuseid kinnitati kõrgemates parteiorganites kui õiged ja põhjendatud.

See, et otsus partei ridadest väljaheitmise kohta vajab kinnitamist partei kõrgemalseisvate organite poolt, võis kaasa tuua ka ebasoovitavaid tagajärgi. Nii mõnelgi kommunistil, keda õigustatult oli otsustatud NLKP ridadest väljaheita, õnnestus siiski härdasüdamelistelt kaaslastelt toetuskirju hankida ja kaugel oma kollektiivist, kus teda ei tuntud, lasknud käiku pisarad ning andnud hunniku lubadusi, võis tal korda minna veenda komisjoni tema parteisse taastamise võimalikkuses. Kollektiivis, kus teda hästi tunti, oleks see tal vaevalt õnnestunud.

Arvesse tuleb võtta ka veel sellist momenti: kui parteisse vastuvõtmise küsimuse lõplik

otsustamine on antud rajooni- või linnakomitee kompetentsi, siis ei saa kuidagi õigeks pidada, et partei ridadest väljaheitmise lõplik otsustamine ei kuulu mitte rajooni- või linnakomitee, vaid veelgi kõrgemate parteiorganite kompetentsi. Jällegi tuleb välja, et uks, mis parteisse viib, on laiemalt avatud kui see, mis sealt välja viib. Hoida parteis selliseid liikmeid, kes vaatamata korduvatele hoiatustele siiski panevad toime vääritud tegusid, ei ole kellelegi vajalik. Sellistest kommunistidest, kes NLKP liikme üllast nimetust ei vääri, tuleb partei read puhastada ja selleks tuleb luua kõik vajalikud eeldused. Üheks niisuguseks eelduseks ongi õiguse andmine partei rajooni- ja linnakomiteedele, kes tunnevad paremini partei-algorganisatsioone, lõplikult otsustada parteist väljaheitmise küsimus. Ühtlasi kaasneb sellega nende vastutuse suurenemine kommunistide personaalküsimuste läbivaatamisel ja lahendamisel.

Muudetud kujul kõlab NLKP põhikirja 10. paragrahv (1. ja 2. lõik) järgmiselt:

«Kommunisti parteist väljaheitmise küsimuse otsustab partei-algorganisatsiooni üldkoosolek. Partei-algorganisatsiooni otsus parteist väljaheitmise kohta loetakse vastuvõetuks, kui selle poolt hääletab vähemalt kaks kolmandikku koosolekust osavõtvatest partei liikmetest, ja jõustub pärast selle kinnitamist partei rajooni- või linnakomitee poolt.

Parteist väljaheitmise otsuse kinnitamiseni partei rajooni- või linnakomitee poolt jääb parteipilet või kandidaadikaart kommunisti kätte ja tal on õigus osa võtta kinnistest parteikoosolekutest.»

Uue redaktsiooni puhul ei ole kitsendatud partei liikmete õigusi, kuna partei ridadest väljaheidetud on alati õigus apelleerida ükskõik millise kõrgema parteiorgani poole, kaasa arvatud ka NLKP Keskkomitee.

Endastmõistetav on, et oblastikomiteed, krai-komiteed, liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteed teostavad ka edaspidi kontrolli personaalküsimuste lahendamise üle rajoonide ning linnade parteiorganisatsioonides. Nende kohus on tagada, et partei rajooni- ja linnakomiteede ning partei-algorganisatsioonide vahel oleks nendes küsimustes kehtestatud tihe kontakt. Kõik personaalküsimused, ükskõik keda need ka puudutaksid, on otstarbekas algul läbi vaadata algorganisatsioonis ning alles seejärel arutada seda rajooni- või linnakomitees. Viimaste ülesanne ja otsene kohustus on teha oma otsus partei liikme või -kandidaadi parteilisele vastutusele võtmise kohta teatavaks selle algorganisatsiooni kommunistidele, kus karistatu arvel seisab.

Partei ridadest väljaheitmise lõpliku otsuse tegemine on väga vastutusrikas ülesanne ja on loomulik, et seda tuleb rakendada vaid siis, kui teised abinõud ei ole andnud tulemusi. On hea, et selle otsuse tegemine ja lõplik kinnitamine tuuakse lähemale partei-algorganisatsioonile, kollektiivile, kus kommunist töötab, kus kõik teda hästi tunnevad ja kus ollakse suuteline langetama kõige õiglasem otsus. Seejuures tuleb aga hoiduda kahjuliku liberalismi, «omamehe» suhete mõjust personaalküsimuste lahendamisele.

Praktika pakub küllaldaselt näiteid, kuidas

lühinägelikud kaaslased mõnda vääritut partei liiget igati kaitsevad, kuidas püütakse puru silma puistata ja küsimuse arutamist objektiivselt pinnalt kõrvale juhtida. On ka niisuguseid näiteid, kus ebaväärika käitumisega iseennast ja kogu parteid häbistava kommunisti suhtes tulemusteta rakendatakse üht mõjutusvahendit teise järel, alates märkusest ja lõpetades valju noomitusega koos viimase hoiatusega (ja seejärel jälle viimane hoiatus!), ilma et söandataks astuda antud juhul ainuõiget sammu ning partei nime häbistaja partei ridadest välja heita.

Kollektiivis, kus töötajate omavahelised suhted ei ole rajatud küllaldaselt printsipiaalsele alusele, kus ei ole antud täielikult «rohelist teed» kriitikale ja enesekriitikale, võivad niisugused nähtused ilmsiks tulla ning seda peavad kõrgemalseisvad parteiorganid oma töös muidugi silmas pidama.

NLKP XXIII kongress tegi partei põhikirjas veel ühe muudatuse, mis seostub teadliku ning kõrge distsipliini edasise kindlustamisega partei liikmete hulgas. Küsimus on selles, et seni kehtinud põhikiri nägi ette teiste parteiliste mõjutusvahendite hulgas partei liikme üleviimise kandidaadiks tähtajaga kuni üks aasta. Põhikirja 9. paragrahvis (2. lõik) oli kirjutatud:

«Vajalikel juhtudel võib parteiorganisatsioon parteilise karistuse vahendina partei liikme üle viia kandidaadiks kuni üheks aastaks. Partei-algorganisatsiooni otsus partei liikmekandidaadiks üleviimise kohta kuulub kinnitamisele partei rajooni- või linnakomitee poolt. Kindlaksmääratud aja möödumisel võetakse kandidaa-

diks üleviidu partei liikmeks vastu üldistel alustel ja talle säilitatakse endine parteistaaž.»

Igal aastal rakendati seda karistust praktiliselt ligikaudu 5000—6000 partei liikme suhtes, kusjuures esines küllaltki arvukalt juhtumeid, mil see karistus määrati ka niisuguste tegude eest, mis ei olnud üldse vastavuses kommunisti nimetusega ning õige oleks olnud säärased inimesed partei ridadest välja heita.

Mõned parteikomiteed, kes püüdsid kinni pidada statistika «mitterikkumise» põhimõttest, viisid süüdlase parteist väljaheitmise asemel üle partei liikmekandidaadiks. Üleviimine kandidaadiks kujunes nagu omamoodi vaheastmeks, millele sageli järgnes partei ridadest lõplik väljaheitmine. Ligikaudu pooled nendest, keda karistati üleviimisega partei liikmekandidaadiks, näitasid oma edasise käitumisega, et nad partei liikme nimetust ei vääri ning nad heideti parteist välja.

Nii näiteks arutas Tallinna Ekskavaatoritehase partei-algorganisatsioon 1964. aastal kommunist E. I. personaalküsimust ning partei üldkoosolek otsustas viia ta töödistsipliini rikkumise ning töö ajal joomise eest üheks aastaks liikmekandidaadiks. Otsuse kinnitas ka rajoonikomitee büroo. See otsus tehti lootuses, et E. I. kui staažikas kommunist teeb sellest tõsised järeldused ning ennast parandab. Seda aga ei juhtunud — E. I. jätkas endises vaimus. Järgmisel aastal olid Ekskavaatoritehase kommunistid sunnitud ta NLKP liikmekandidaatide hulgast välja heitma. Selle otsuse kinnitasid rajoonikomitee ja ka kõrgemalseisvad parteiorganid.

Partei liikme kandidaadiks üleviimise insti-

tutsioon põhjustas kaht liiki liikmekandidaatide olemasolu: ühelt poolt olid kandidaatideks need töötajate kõige eesrindlikumad esindajad, kes tavalises korras olid vastu võetud NLKP liikmekandidaatideks. Teiselt poolt aga oli see nagu «karistusrood», kuhu kuulusid need, kes oma ebaväärika käitumisega selle kui karistuse olid ära teeninud. Vaevalt võib niisugust olukorda pidada normaalseks, kuna kandidaadistaaži eesmärk on ikkagi noorte partei liikmete kasvamine — see on neile ettevalmistuskooliks ning nende kontrollimiseks praktilises parteitöös. Kandidaadistaaž ei ole karistuse kandmise koht. Partei liikmekandidaatide hulka kuuluvad kõige paremad, usaldatavamad, eeskujulikumad töötajad.

Partei liikmekandidaadiks üleviimine karistusvahendina ei ole uus küsimus. See on päevakorrale tõusnud ja arutluse all olnud ka varem. 1922. aastal, V. I. Lenini elu ajal, XII ülevenemaalisel partei konverentsil ja ka XIV partei kongressil vastuvõetud partei põhikirjas oli otseselt märgitud, et kandidaadiks üleviimine kui parteilise karistuse vahend ei ole lubatav.

NLKP XXIII kongress jättis 9. paragrahvi 2. lõigu põhikirja uuest redaktsioonist välja.

Seega sellist karistusvahendit nagu partei liikme üleviimine partei liikmekandidaadiks põhikiri enam ette ei näe.

Kommunistide käitumise hindamises, nendelt vastutuse nõudmisel parteidistsipliini, moraali ning eetika vastu eksimise eest peavad parteiorganisatsioonid juhinduma põhikirja sätetest. Nende ülesanne on kasutada kõiki kasvatus- ja mõjutamisvahendeid, mida põhikiri ette näeb.

Need aga, kes ei pea kalliks kommunisti nime-
tust ja oma mõttekaaslaste-parteiseltsimeeste
usaldust, kes ei täida partei liikme kohustusi,
tuleb võtta rangele vastutusele ja neid tuleb
karmilt karistada, vajaduse korral ka partei
ridadest välja heita.

Teadlik, kõrge distsipliin kõigis parteiorgani-
satsioonides, iga kommunisti vastutustunde
tõstmine tegeliku olukorra eest niihästi partei-
algorganisatsioonis, kelle koosseisus ta töötab,
kui ka parteis tervikuna, nõudlikkuse suuren-
damine kõigi NLKP liikmete suhtes on meie
edu pant.

4. EDASI ARENDADA SISEPARTEILIST DEMOKRAATIAT

Siseparteiline demokraatia ja parteidistsipliin kujutavad partei organisatsioonilise ehituse ja tegevuse juhtprintsipi — demokraatliku tsentralismi kaht külge. Nagu rõhutatakse NLKP XXIII kongressi poolt vastuvõetud dokumentides, eeldab siseparteilise demokraatia edasiarendamine samaaegselt parteidistsipliini igakülgset tugevdamist. Ilma organiseerituse ja kõige rangema distsipliinita ei saa ta tagada partei ridade tegevusühtsust, kommunistide demokraatlike õiguste igakülgset rakendamist. Demokraatia printsiipide järjekindel juurutamine on teadliku distsipliini tugevdamise, partei poliitika eduka elluviimise tähtis abinõu. «Täielik demokraatia ja arvamuste vabadus mistahes küsimuste arutamisel ning raudne distsipliin pärast seda, kui otsuse on enamus vastu võtnud — see on partei vääramatu seadus. Me peame nõudma selle kõrvalekaldumatut täitmist kõigilt kommunistidelt, ükskõik kus nad töötavad ja missugusel kohal nad on.» Nii on lahendatud demokraatia ja distsipliini vahekorrad NLKP Keskkomitee aruandes NLKP XXIII kongressile.

Nagu teada, eksisteerivad juhtide ja juhitate vahel täpselt kindlaksmääratud suhted: ühtedel on õigus anda juhtnööre ja korraldusi, teised on kohustatud neid täitma. Ent parteiorganisatsioonis nagu parteis tervikunagi on kõigil kommunistidel võrdsed õigused ja kõik nad alluvad ühtsele distsipliinile. V. I. Lenin rõhutas korduvalt, et meie parteil on üks distsipliin, üks seadus, mis on võrdselt kohustuslik kõikidele kommunistidele. Igal partei liikmel on õigus kaitsta oma arvamust arutatavas küsimuses, ent igaüks on kohustatud täpselt täitma vastuvõetud otsust. Partei nõuab asjade sellist korraldamist, et iga tema liige oleks kindlalt veendunud selles, et puuduste julge kritiseerimine ja kuritarvituste esiletoomine on võimalik ja vajalik, et see ei too kaasa mingeid negatiivseid tagajärgi kritiseerija suhtes. Kõigi parteiorganisatsioonide ülesanne on iga saabunud avalduse või signaali alusel viivitamatult kontrollida kriitika mahasurumise või kritiseerimise pärast tagakiusamise faktide tõepärasust ning kõige karmimalt karistada neid, kes on selles süüdi. Täielik demokraatia iga küsimuse arutamisel ja raudne distsipliin, ühine töö pärast otsuse vastuvõtmist — niisugune on partei elu seadus. V. I. Lenin rõhutas korduvalt, et kriitika ja enesekriitika tase on parteikollektiivi küpsuse parim mõõdupuu.

Pärast NLKP Keskkomitee 1964. a. oktoobripleenumit, kus subjektivismi ja administreerimise avaldused otsustavalt hukka mõisteti, on parteis tehtud väga palju tõeliselt seltsimeheliku õhkkonna loomiseks. NLKP XXIII kongressil märgiti, et selline olukord kui eduka te-

gevuse tingimatu eeldus tuleb saavutada igas parteiorganisatsioonis.

Siseparteilise demokraatia edasiarendamisel on väga oluline partei-algorganisatsioonide tugevdamine ning nende osatähtsuse tõstmine. Partei kogu tegevuses, partei elu leninlike normide ranges järgimises, partei poliitika ja partei otsuste praktilises elluviimises kuulub eriline osa partei-algorganisatsioonidele. Partei-algorganisatsioon on põhiline lüli, kus kasvab ja kujuneb välja kommunist kui teadlik võitleja. Miski ei suuda asendada seda kasvatuse kooli, mille kommunist läbi teeb parteikollektiivis.

Olles moodustatud kommunistide töökoha järgi, tegutsevad partei-algorganisatsioonid töötajate keskel ja on ülesannete ning püüdluste ühtsusega nendega lahutamatu seotud. Partei-algorganisatsioonide kaudu peab partei sidet rahvahulkadega. Partei-algorganisatsioonides võetakse vastu NLKP ridadesse, seal kujundatakse kommuniste partei aktiivseteks poliitilisteks võitlejateks, seal toimub kaadri kasvatamine ja ideelis-poliitiline karastamine. V. I. Lenin defineeris partei-algorganisatsioonide osa järgmiselt: «... Need rakukesed, mis on tihedalt seotud omavahel ja partei keskusega, vahetades omavahel kogemusi, tehes agitatsiooni-, propaganda- ja organiseerimistööd, kohanedes tööks... eranditult kõigis töörahva hulkade eriliikides ja alajaotustes, peavad niisuguse igakülgse tööga süstemaatiliselt kasvatama nii iseendid kui ka parteid, klassi ja masse.»⁴

⁴ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 164.

Suurenenud on võimalused partei-algorganisatsioonide osatähtsuse tõstmiseks partei elus. Kõigepealt on märgatavalt laienenud partei-algorganisatsioonide võrk. Üksnes pärast XXII partei kongressi suurenes algorganisatsioonide arv enam kui 30 000 võrra ning ulatub nüüd 326 000-ni. Suured muutused toimusid ühtlasi algorganisatsioonide sisemises struktuuris. Tänu tsehhi-parteiorganisatsioonide ja parteigruppide laialdasele võrgule on algorganisatsioonide struktuur muutunud mitmekesisemaks ja paindlikumaks. Viimase nelja aasta vältel kasvas tsehhi-parteiorganisatsioonide arv pea-aegu 100 000 võrra ning ulatub nüüd 287 000-ni. 170 000 võrra suurenes (ligikaudu kahekordistus) parteigruppide arv. Nüüd töötab neid rohkem kui 350 000.

Kasvab ja tugevneb partei-algorganisatsioonide kvalitatiivne ja ka kvantitatiivne koosseis. Võrreldes 1959. aastaga on partei-algorganisatsioonide keskmine arvuline koosseis käesolevaks ajaks kasvanud 41 liikmelt 81 liikmeni ehk ligikaudu kahekordistunud. Kõige suurem kasv on toimunud kolhooside partei-algorganisatsioonides (osaliselt on see seotud kolhooside ühinemisega). Sel ajavahemikul on liikmete arv ühes partei-algorganisatsioonis kasvanud 14 liikmelt 42 liikmeni ehk keskmiselt kolmekordseks.

Seoses partei-algorganisatsioonide arvulise kasvu ning nende koosseisu tugevnemisega kandub parteitöö raskuskese üha enam vahetult tsehhidesse, brigaadidesse, tootmislõikudesse. See suurendab partei-algorganisatsioonide võimalusi haarata oma ideelise ja organisatsiooni-

lise mõju alla kogu kollektiiv tervikuna ja iga töötaja. Palju sõltub praegu õigest juhtimisest partei rajooni- ja linnakomiteede poolt ning nende oskusest tõeliselt aktiveerida tööd partei-algorganisatsioonides.

Kõigi parteiorganite kohus on abistada partei-algorganisatsioone, kogu oma tegevuses toetuda neile. On vaja, et parteikomiteed oleksid nendega tihedalt seotud, aitaksid kohtadel parandada partei-algorganisatsioonide poliitilist ja organiseerimistööd, kasvatada kommuniste ja parteituid kõrge ideelisuse, NLKP poliitika sügava mõistmise, oma ülesannetesse kohusetundliku suhtumise vaimus. On vaja, et parteikomiteed õpiksid põhjalikult tundma, üldistaksid ja levitaksid partei-algorganisatsioonide positiivseid kogemusi rahvahulkades tehtava poliitilise ja organiseerimistöö korraldamises, töötajate loomingu-aktiivsuse arendamises võitluses viie aasta plaani eduka täitmise eest, tööliste, kolhoosnikute ja teenistujate töö- ja elutingimuste parandamises. Kongress pidas tähtsaks, et partei rajooni-, linna- ja oblastikomiteede ning liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteede juhtivad töötajad viibiksid regulaarselt parteiorganisatsioonides, vestleksid ja peaksid nõu kommunistidega ning esineksid nende ees ettekannetega.

NLKP Keskkomitee aruandes partei XXIII kongressile seostatakse partei edasise tugevdamise ja siseparteilise demokraatia laiendamise ülesanne vahetult partei-algorganisatsioonide võitlusvõime tõstmise vajadusega. Selleks on partei-algorganisatsioonidel tarvis aidata täius-tada oma siselülide struktuuri, nii et see täieli-

kumalt vastaks tootmise nõuetele ja inimeste kommunistliku kasvatamise ülesannetele. See põhimõte leidis kajastamist ka partei põhikirjas tehtud osalistes muudatustes.

Kongress täiendas NLKP põhikirja uue, 58. paragrahvi, mis ütleb järgmist:

«Rohkem kui 1000 kommunistist koosnevate algorganisatsioonide parteikomiteedele võidakse liiduvabariigi kommunistliku partei keskkomitee loal anda partei rajoonikomitee õigused NLKP ridadesse vastuvõtmise ning partei liikmete ja liikmekandidaatide arvestuse pidamise küsimustes ja kommunistide personaalküsimuste arutamisel. Nendes organisatsioonides võidakse vajaduse korral luua parteikomiteed tsehhides, tootmissektorite parteiorganisatsioonidele aga anda partei-algorganisatsiooni õigused.

Parteikomiteed, kellele on antud partei rajoonikomitee õigused, valitakse kaheks aastaks.»

Seni kehtinud partei põhikirjas sellist paragrahvi ei olnud, ehkki vajadus selle järele on praegu ilmne.

Parteioorganisatsioone, kus on arvel üle 1000 kommunisti, oli NLKP XXIII kongressi toimumise ajaks 515. Partei elu praktilisi vajadusi järgides oli 445-le neist juba eelnevalt antud rajoonikomitee õigused. Seega taotles märgitud muudatuse tegemine põhikirjas tegelikust tööst väljakasvanud praktika kinnitamist ja seaduspärastamist.

Need parteikomiteed täidavad kõiki neid samu ülesandeid, mis on ette nähtud täitmiseks partei-algorganisatsioonidele ning lisaks neile ülalnimetatud täiendavaid funktsioone, mis on

omased partei rajooni- ja linnakomiteedele. Taolise parteikomitee otsus parteisse vastuvõtmise või vastuvõtmisest keeldumise kohta ei vaja enam kinnitamist kõrgemalseisvate parteiorganite poolt. Parteikomiteed otsustavad samuti lõplikult parteiliste karistuste määramise ja partei ridadest väljaheitmise küsimused. Parteiorganisatsioonides, kus parteikomiteele on antud rajoonikomitee õigused, võib, nagu põhikirjas märgitud, vajaduse korral moodustada tsehi-parteikomiteed ja anda tootmissektorite parteiorganisatsioonidele partei-algorganisatsiooni õigused.

Täiendus tehti ka põhikirja 57. paragrahvi 2. lõiku, mis senises redaktsioonis oli järgmine:

«Kolhooside parteiorganisatsioonides võib parteikomiteesid luua ka siis, kui seal on 50 kommunisti.»

Uus redaktsioon võrdsustab kolhooside ja sovhooside parteiorganisatsioonid. Sovhooside parteiorganisatsioonide kohta rakendati seni sama paragrahvi esimest lõiku, mis kehtib suurte ettevõtete ja asutuste kohta ning annab õiguse parteikomitee moodustamiseks, kui parteiorganisatsioonis on arvel üle 300 kommunisti, või erandjuhtudel, kõrgemate parteiorganite loal, kui arvel on üle 100 kommunisti. Selline vahetegemine kolhooside ja sovhooside parteiorganisatsioonide vahel end praktikas aga ei õigustanud ning uues redaktsioonis kõlab partei põhikirja 57. paragrahvi 2. lõik järgmiselt:

«Kolhooside ja sovhooside parteiorganisatsioonides võib parteikomiteesid luua ka siis, kui seal on 50 kommunisti.»

Tähtis osa partei-algorganisatsioonide elus kuulub parteikoosolekutele. Koosolekute ettevalmistamise tase, arutatavate küsimuste ring ja iseloom, kommunistide aktiivsus koosolekutel määravad kindlaks parteiorganisatsiooni osa kollektiivis. Massiürituste ja kommunistidega tehtava individuaalse töö õige ühendamise ning parteikoosolekute ettevalmistamise ja läbiviimise kvaliteedi tõstmise seisukohalt on väga oluline diferentseeritud lähenemine parteikoosolekute kokkukutsumise tähtaegade kindlaksmääramisele.

NLKP põhikirja 55. paragrahvi endises redaktsioonis oli märgitud, et partei-algorganisatsiooni kõrgeim organ on parteikoosolek, mis viiakse läbi vähemalt kord kuus. Suurtes parteiorganisatsioonides, kus on üle 300 kommunisti, kutsutakse partei üldkoosolek kokku vajaduse järgi kas tähtaegadel, mille määrab kindlaks parteikomitee, või mitme tsehhi-parteiorganisatsiooni nõudmisel.

Sellest nõudest kinnipidamine valmistas paljudele parteiorganisatsioonidele tõsiseid raskusi. Ühtviisi tuleb küsimusele läheneda neis parteiorganisatsioonides, kus on vähem kui 50 kommunisti ja kus ei ole tsehhi-parteiorganisatsioone. Siin on igakuulised koosolekud tingimata vajalikud. Mis puutub aga suurematesse organisatsioonidesse, siis seal lahendatakse paljud küsimused juba tsehhi-parteiorganisatsioonide või isegi parteigruppide koosolekutel. Igakuuliste üldkoosolekute korraldamine nendes organisatsioonides põhjustas seda, et kommunistil tuli iga kuu osa võtta kahest kuni kolmest parteikoosolekust. Suure arvu parteikoosole-

kute ettevalmistamine mõjus paratamatult nende ettevalmistuse tasemele ning tõi tihti kaasa formaalsuse elemente.

Neid momente arvesse võttes otsustas kongress toetada ettepanekut senisest diferentseerituma lähenemise kohta parteikoosolekute tähtaegade kindlaksmääramisele ning täiendas põhikirja 55. paragrahvi, lubades kõigis parteiorganisatsioonides, kus on olemas ka tsehhiorganisatsioonid, viia parteikoosolekuid läbi üks kord kahe kuu jooksul.

Uues redaktsioonis kõlab põhikirja 55. paragrahv järgmiselt:

«Partei-algorganisatsiooni kõrgemaks organiks on parteikoosolek, mis viiakse läbi vähemalt üks kord kuus. Parteiorganisatsioonides, kus on olemas tsehhiorganisatsioonid, korraldatakse partei üldkoosolekuid mitte harvem kui üks kord kahe kuu jooksul.

Suurtes parteiorganisatsioonides, kus on üle 300 kommunisti, kutsutakse partei üldkoosolek kokku vajaduse järgi kas tähtaegadel, mille määrab kindlaks parteikomitee, või mitme tsehhi-parteiorganisatsiooni nõudmisel.»

Partei-algorganisatsioonide võitlusvõime sõltub suurel määral parteibüroode ja -komiteede sekretäridest. Kongress rõhutas, et partei rajooni- ja linnakomiteede esmane ülesanne ning kohus seisab selles, et pidevalt taotleda parteibüroode ja -komiteede sekretäride koosseisu kvalitatiivset paranemist, organiseerida parteiaktiivi süstemaatilist õppust, kasutades selleks õppetöö vormide kogu mitmekesisust.

Suure tähtsusega partei ja kõigi parteiorganisatsioonide tegevuse demokraatlike aluste tu-

gevdamise seisukohalt on kongressi otsus põhikirja nende sätete muutmise kohta, mis reglementeerisid parteiorganite ja juhtiva kaadri koosseisu uuendamise norme. Selle põhikirjas tehtud muudatuse eesmärgiks oli laiendada siseparteilist demokraatiat ja kujundada kogemustega, vilunud parteikaadrit.

NLKP XXII kongress võttis partei põhikirja 25. paragrahvi vastu järgmises redaktsioonis:

Partei organite valimistel peetakse kinni nende koosseisu süstemaatilise uuendamise ja juhtimise järjekestvuse põhimõttest.

Igakordsetel valimistel uuendatakse NLKP Keskkomitee ja selle Presiidiumi koosseisu vähemalt ühe neljandiku võrra. Presiidiumi liikmeks valitakse üldreeglina mitte rohkem kui kolm korda järjest. Ühtesid või teisi parteitegelasi võib nende üldtunnustatud autoriteedi, kõrgete poliitiliste, organisaatorlike ja teiste omaduste tõttu juhtivatesse organitesse valida järjest ka pikemaks ajaks. Sel juhtumil loetakse vastav kandidaat valituks, kui tema poolt anti kinnisel (salajasel) hääletamisel vähemalt kolm neljandikku häältest.

Liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteede, partei kraikomiteede ja oblasti-komiteede koosseisu uuendatakse igakordsetel valimistel vähemalt kolmandiku võrra; partei linna- ja rajoonikomiteede, partei-algorganisatsiooni komiteede või büroode koosseisu — poole võrra. Sealjuures saab nende juhtivate parteiorganite liikmeid valida mitte rohkem kui kolmeks perioodiks järjest. Partei-algorganisatsiooni sekretäriks võib üht partei liiget valida mitte rohkem kui kaks korda järjest.

Ühe või teise töötaja poliitilistest ja tööalastest omadustest lähtudes võib koosolek, konverents või kongress valida teda juhtivate organite koosseisu ka pikemaks ajaks. Sel juhul on valimiseks vaja vähemalt kolme neljandikku hääletamisest osavõtnud kommunistide häältest.

Partei liikmeid, kes langevad juhtiva parteiorgani koosseisust välja seoses nende sinna kuulumise tähtaja möödumisega, võidakse uuesti valida järgmistel valimistel.

Selline reglementeerimine praktikas ennast ei õigustanud, vaid piiras parteikomiteedesse valitavate küpsete ja parteitöö kogemusi omavate töötajate ringi. Meie parteis on valimiste puhul alati toimunud juhtivate parteiorganite uuendamine alt kuni üles. See uuendamine või värskendamine pole aga kunagi olnud eesmärgiks omaette ja seda pole tehtud vorminõuete täitmiseks, vaid töö huvides. Töötajate asendamisel on alati esiplaanile seatud nende tööalased ja poliitilised omadused. Parteiorganite uuendamise kohustusliku protsendi kindlaksmääramine aga muutis tegelikkuses selle formaalseks. Ainuüksi sellepärast, et «nende juhtiva parteiorgani koosseisu kuulumise tähtaeg oli möödunud», ei saanud valitavates organites töötada need või teised kogemustega juhid, kellele kuulus kommunistide täielik usaldus ja toetus.

Eriti suurenes kõige arvukama parteiaktiivi osa — partei-algorganisatsiooni sekretärade vahetamine. Kui varem uuendati igal aastal 30—35% partei-algorganisatsiooni sekretärade koosseisust, siis seda põhikirja paragrahvi rakendades ulatus viimastel aastatel see protsent

60-ni. Kaks kolmandikku sekretäridest vabastati kohalt ainuüksi põhikirjalise tähtaja lõppemise tõttu. See avaldas suurt negatiivset mõju parteitööle. Partei-algorganisatsiooni sekretärile esitatakse suuri nõudeid. Ta peab olema kollektiivi poliitiline juht, olema heade organisatorlike võimetega, olema pedagoog-kasvataja. Neid võimeid ei ole mitte igäühel. Sellepärast peame head kaadrit nagu kullafondi hoidma. Põhikirja nõue igakordsetel valimistel uuendada poole võrra rajooni- ja linnakomiteede, partei-algorganisatsioonide komiteede või büroode koosseise soodustas samuti formaalset lähenemist teatud töötajate suhtes, kes oleksid võinud olla valitud neisse organitesse. Koosseisu uuendamise nõue surus teised parteilisele juhile esitatavad nõuded tagaplaanile.

Ei tohi unustada, et parteitöö oma mitmekülguses pole sugugi vähem keerukas, vaid koguni keerukam kui töö mistahes muul erialal. Et saavutada edu parteitöös, peab juht olema poliitiliselt küps, omama vastavaid teadmisi ja organisatorivõimet, ilma milleta ei saa omandada inimestega töötamise kunsti. Vilunud, igakülgsest ettevalmistatud parteitöötajate ettevalmistamine aga on aeganõudev ja raske ülesanne.

Kõiki neid asjaolusid arvesse võttes jättis NLKP XXIII kongress 25. paragrahvi põhikirjast välja, säilitas aga printsiipiaalse programmisätte täiendusena põhikirja 24. paragrahvile, mis uues redaktsioonis on järgmine:

«Partei organid valitakse kinnisel (salajasel) hääletamisel. Kõigil partei liikmetel on valimistel piiramatu õigus nõuda kandidaatide taanda-

mist ja viimaseid kritiseerida. Hääletamine peab toimuma iga üksiku kandidatuuri kaupa. Valituks loetakse kandidaadid, kelle poolt on hääletanud rohkem kui pooled koosolekust, konverentsist või kongressist osavõtjad.

Kõigi parteiorganite valimistel — algorganisatsioonidest kuni NLKP Keskkomiteeni — peetakse kinni nende koosseisu süstemaatilise uuendamise ja juhtimise järjekestvuse põhimõttest.»

Seega määras NLKP XXIII kongress kindlaks, et küsimus, keda konkreetselt valida ühe või teise parteiorgani koosseisu, kuulub täielikult koosoleku, konverentsi või kongressi kompetentsi. Kommunistid peavad ise otsustama, kas tuleks seda või teist töötajat valida juhtiva organi koosseisu, kas ta seda väärrib, juhindudes seejuures täies ulatuses ainult asja huvidest. Niisugune kord on õigem ja demokraatlikum.

Vahemärkusena olgu lisatud, et NLKP XXIII kongressil valiti 55 uut NLKP Keskkomitee liiget.

Viimasel ajal on tunduvalt kasvanud parteikomiteede pleenumite osatähtsus, muutunud nende läbiviimise iseloom. Kollektiivsete organite tööd iseloomustab nüüd märksa suurem asjalikkus ja konkreetsus küsimuste arutamisel, tegeliku olukorra sügav analüüs ja kavandata-vate abinõude põhjendatus. Seda väidet tõendasid NLKP Keskkomitee 1964. a. oktoobri- ja novembripleenum ning 1965. a. märtsi- ja septembripleenum, mis vaatasid läbi siseparteilise töö, tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise edasise arendamise põhiküsimused. See vastab

kommunistliku ülesehitustöö parteilise juhtimise tugevdamise suunale, senisest täpsemale partei-, nõukogude ja majandusorganite funktsioonide piiritlemisele, parteikomiteede kui poliitilise ja organisatsioonilise juhtimise organite osatähtsuse tõstmisele.

Olukorras, mil kommunistlik ülesehitustöö püstitab partei ette üha suuremaid ülesandeid, võib tekkida vajadus viia Keskkomitee pleenumite kõrval läbi aktuaalsete poliitiliste ja praktiliste probleemide arutamine laiemal partei-foorumil. V. I. Lenini elu ajal ja ka hiljem, vahetult kuni Suure Isamaasõjani, olid sellisteks foorumiteks esmalt ülevenemaalised, seejärel aga üleliidulised parteikonverentsid. Sõjajärgsel perioodil parteikonverentse läbi ei viidud, ehkki vajadus niisuguste foorumite järele oli olemas. Seda tunnistab ka Keskkomitee laiendatud pleenumite läbiviimise praktika.

NLKP XXIII kongress tunnistas vajalikuks näha ette võimalus partei kongresside vahelisel perioodil üleliiduliste ja ka liiduvabariikide parteikonverentside kokkukutsumiseks, kus tuleksid arutusele partei poliitika tähtsamad küsimused, ning tegi NLKP põhikirjas vastavad muudatused.

Seni kehtinud põhikirjale lisati sel eesmärgil juurde uus, 40. paragrahv, mis ütleb:

«Partei kongresside vahelisel perioodil võib NLKP Keskkomitee vajadust mööda kokku kutsuda üleliidulise parteikonverentsi partei poliitika aktuaalsete küsimuste arutamiseks. Üleliidulise parteikonverentsi läbiviimise korra määrab kindlaks NLKP Keskkomitee.»

Analoogiline täiendus tehti ka põhikirja 44.

paragrahvile, mis puudutab liiduvabariikide kommunistlike parteisid (4. lõik):

«Liiduvabariikide kommunistlike parteide kongresside vahelisel perioodil võivad kommunistlike parteide keskkomiteed vajadust mööda kokku kutsuda vabariiklike parteikonverentse parteiorganisatsioonide tegevuse tähtsaimate küsimuste arutamiseks. Vabariiklike parteikonverentside läbiviimise korra määravad kindlaks liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteed.»

Kongress kehtestas kõigile liiduvabariikide kommunistlikele parteidele ühtsed kongresside läbiviimise tähtajad. Vastavalt NLKP põhikirja 44. paragrahvi 1. lõigule oli ette nähtud partei kongresside läbiviimine üks kord kahe aasta jooksul, oblastilise jaotusega liiduvabariikides (Ukrainas, Valgevenes, Kasahstanis, Usbekistanis) võis aga partei kongresse läbi viia üks kord nelja aasta jooksul.

XXIII kongress viis põhikirja 44. paragrahvi 1. lõiku sisse ühtlustava muudatuse:

«Liiduvabariigi kommunistliku partei korralise kongressi kutsub kokku kommunistliku partei keskkomitee mitte harvem kui üks kord nelja aasta jooksul.»

Leninlike traditsioonide kindlustamise eesmärki teenib ka kongressi poolt muudatuste tegemine põhikirja 39. (uue redaktsiooni järgi 38.) paragrahvis.

Senine NLKP Keskkomitee Presiidium otsustati ümber nimetada NLKP Keskkomitee Poliitbürooks. Niisuguse nimetuse all moodustati see organ juba V. I. Lenini elu ajal ja tema vahetul osavõtul 1917. aastal ning see eksisteeris kuni

partei XIX kongressini. Nimetus «Poliitbüroo» vastab õigemini ja täpsemalt selle organi tegevusele NLKP Keskkomitee pleenumite vahelisel perioodil.

Leninlikele traditsioonidele vastab samuti NLKP Keskkomitee peasekretäri ametikoha taastamine.

Kongress otsustas likvideerida NLKP Keskkomitee VNFSV Büroo kui paralleelse organi. Praktika näitas, et selle büroo olemasolust hoolimata vaatasid kõik kraide ja oblastite parteiorganisatsioonide ellu puutuvad tähtsamad küsimused läbi NLKP Keskkomitee Presiidium ja Sekretariaat.

Uues redaktsioonis kujunes põhikirja 38. paragrahv (endises põhikirjas 39. paragrahv) järgmiseks:

«Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee valib: partei töö juhtimiseks Keskkomitee pleenumite vahelisel ajal — Poliitbüroo; jooksva töö juhtimiseks, peamiselt kaadri valiku ja täitmise kontrolli organiseerimise alal, — Sekretariaadi. Keskkomitee valib NLKP Keskkomitee peasekretäri.»

*

Kogu NLKP XXIII kongressi töö ja tema otsused näitavad selgelt, et meie partei juurutab järjekindlalt ja arendab edasi partei elu leninlikke norme ning parteilise juhtimise leninlikke printsiipe. Osalised muudatused, mis kongress tegi NLKP põhikirjas, arendavad edasi leninlikke partei ehituse ja töö organisatsioonilisi printsiipe. Sellega tõsteti veelgi kõrgemale

põhikirja tähtsus partei elus, tema organisatsiooniliste normide osatähtsus parteiorganisatsioonide praktilise tegevuse parandamisel. Partei siseelu põhiseaduse, kõikide tema sätete range järgimine muudab partei põhikirja veelgi mõjukamaks relvaks võitluses NLKP XXIII kongressi poolt kavandatud kommunistliku ehitustöö plaanide elluviimise eest.

Partei ridade monoliitsusega, oma püüdluste ühtsusega, loova lähenemisega partei ees seisvate ülesannete lahendamisse, taotlusega tugevdada kogu rahvusvahelise kommunistliku liikumise ühtsust ja monoliitsust demonstreerib XXIII kongress kogu maailmale meie partei ustavust marksismi-leninismi ideedele, oma jõudu ja püüdu viia meie maa kommunismi võidule.

Лакс Леонхард Хансович

ПОЧЕМУ ВНЕСЕНЫ ИЗМЕНЕНИЯ В УСТАВ КПСС?

На эстонском языке

Издательство «Ээсти Раамат»

Таллин, Пярнуское шоссе, 10.

Toimetaja S. Härma. Kunstiline toimetaja L. Kruusmaa.
Tehniline toimetaja V. Alev. Korrektorid A. Kiho ja
E. Toots.

Ladumisele antud 30. XI 1966. Trükkimisele antud 16. I 1967.
Paber 70×90, 1/32. Trükipoognaid 1,5. Tingtrükipoognaid 1,8.
Arvestuspoognaid 1,78. Trükiarv 3000. MB-01417. Tell. nr. 2945.
Trükikoda «Kiir», Viljandi, V. Kingissepa tn. 31/26.

Trükipaber nr. 2 — Kohila Paberivabrik

Hind 5 kop.

1—2—4

5 kop.

A-28532

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00446769 4